

8. aprill
1925.

III. aastakäik.

Ilmub kaks korda kuus.

Tellimise hind: Aastas . . . Mk. 500.—
Pooles aastas . . . „ 250.—
1923 ja 1924 aastak. „ 350.—

Üksik number 25 mk.

Kuulutuste hinnad: 1 lehekülj . . . Mk. 3000.—
1/2 „ . . . „ 1500.—
1/4 „ . . . „ 800.—
1/8 „ . . . „ 400.—

Toimetus ja talitus: Tallinn, Suure Roosikrantsi uul nr. 12. Avatud k. 9—3 p. l. Telefon nr. 4—72.
Jooksvad arved: E. P. Tallinna osak. nr. 609, Tal. Kred. Pank nr. 8880 ja Eesti Laenu Pank nr. 2666

SISÜ: 1) Omavalitsused põhiseaduse muutmise põhijoonte järele. 2) Omavalitsuste päevamured Kaitseliidu maksu sissenõudmisel. 3) Omavalitsused Riigikorra kaitseseaduse teostamisel. 4) Kas uute kohuste puhul tulude vähendamine? 5) Põhidokumendid meie maakonnavalitsuse loomise ajaloos. 6) Omavalitsustegelased—Johannes Reinthal 50-aastane (pildiga). 7) Omavalitsuse päevauudised. 8) Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest. 9) Välismaade omavalitsused. 10) Küsimused ja vastused.

Omavalitsused põhiseaduse muutmise põhijoonte järele.

II.

Tõde saab tõeks alles autoriteetlise isiku suus. Nii see juba kord on. Väike inime võib kanda suuri tõdesi, kuid neid ei panda seni tähele, kuni mõni autoriteet nad ülestõstnud ja edasi annud. Samuti kaalub palju vastase sõna. Neid ustakse, nendega arvestakse. Kergelt võetak, võib etteütelda, ka omavalitsustegelase arvustavat seisukohta põhiseaduse muutmise põhijoonte kohta omavalitsuste asjus. Sellepärast tuleb oma seisukoha asemel enne seda tuua autoriteetide ja omavalitsuste vastaste vaated ja seisukohad keskvalitsuse ja omavalitsuste vahekorra kohta.

Mis ütlevad autoriteetlised isikud keskvalitsuse ja omavalitsuste vahekorra kohta?

Algame vastastega.

Tsaari valitsust et või omavalitsuste sõb-

raliseks nimetada. Siiski olid selleaegsed omavalitsuse seaduse eelnõud põhiseaduse muutmise põhimõtetest vabameelsemad, demokraatlisemad, demokraatlisemad mõnes asjas kui praegu maksev vabariikline kord. Ma mõtlen Baltimaa maaomavalitsuse 1907 a. seaduse eelnõu, mis iseäralise nõupidamise poolt Balti kindralkuberner juures 16. — 20. juulini 1907 a. kindralkuberner parun Meller-Sakomelski juhatusel välja töötati.

Selleaegne kavatsetav maaomavalitsus ei ole, teadagi, praegune omavalitsus ja otsejõones ei saa võrdlusi tuua, kuid põhimõtet jäävad püsima ja neid võib võrdlusena tarvitada.

Maaomavalitsuse sisseseadmise põhimõtete pt. IV öeldakse: „Maaomavalitsuse asutused töötavad asjades, mis nende kätte usaldatud, iseseisvalt. Sellepärast kuuluvad nende otsused kinnitamisele valit-

suse poolt ainult eriti selles seaduses ülesloetud juhtumistel. Nende asjaajamine ei kuulu Kroonu Palati kontrolli alla". See sama põhimõte on nende sama sõnadesga väljendatud seaduse eelnõu § 75-as. Keskvalitsuse käskude täitmisest omavalitsuste poolt ei räägita selles eelnõus midagi, sellevastu aga ütleb põhimõtete pt. V: „Kokkukõlas sellega peavad kõik ametiasutused ja ametnikud maaomavalitsusasutuste seaduslikke nõudmisi täitma“.

Möödamannes tuleb tähendada, et järevalve, mida praegu Siseministeerimi ametnikud teostavad, kõne all oleva seaduse eelnõu järele kubeneri võimkonda kuulus, kes aga, leides otsused seadusega kokkukõlatud olema, asja kubermangu omaval. asjade valitsusele (Губернское по земскимъ дѣламъ присутствіе) ettepani, mille liigeteks olid ka maaomavalitsuste eneste esitajad.

Niisugused kavatsused olid tsaari ajal, tsaari enese käsukirjaga moodustatud nõupidamise poolt välja töötatud. Aga tuleme asjale lähemale ja kuulame, mis ütleb ka meie põhiseaduse muutmise põhimõtete kokkuseadajate poolt austatud ja neile lähedal seisja end. riigivanem K. Päts. Tema autoriteedi juures ei saa ometi kaht arvamist olla.

1906 a. kirjutab K. Päts tema poolt tõlgitud A. Damaschke „Kogukondlise omavalitsuse ülesanded“ sissejuhatuses tõlkija poolt:

„Omavalitsus on oma sisu järele kõige täielikum kodanline vabadus. Teda peab võitma, kaitsma, arendama. Üheks kõige kindlamaks ja paremaks vabaduse kaitseabinõuks tuleb kohaliku omavalitsuse asutuste rahvameelseks muutmist pidada. Võimata on võimuga koondatud keskvalitsuse all rahva vabaduse püüdeid edendada, just niisama nagu nägemise võime riisumise abil võimata on värvide tundmist tõsta. Kõigesuuremad kodanlised vabadused käivad rahvameelse omavalitsuse asutustega alati käsikäes... Nüüd on ainult ajaküsimus, millal meie rahvas oma koduses omavalitsuses peremehe õigused oma kätte võtab... Uued õigused toovad meile ka uued kohused, mis seda vastutusrikkamad, mida suu-

rem võim meie rahva asemikkude kätte koduses omavalitsuses usaldatakse“.

Seda kõige täielikumat vabadust, mida K. Päts üleskutsub kaitsma ja arendama, tahetakse nüüd hävitada, meie vabaduse kaitse abinõu, kohaliku omavalitsuse, peremehelt tahetakse tema peremehe õigus ära võtta ja teda sulaseks teha, ja heakskiidetud omavalitsuste suurem võim tahetakse vahetada käsutäitmise kohustusega!

Siis „sinnamaale on „arenemine“ jõudnud?

Kui toodud väidetest küll ei ole, siis vaatame, mida ütleb A. Damaschke, kelle mõtteid K. Päts pooldas, tema tööd tõlkides.

Kui Damaschke näidanud, et Saksamaal kõige tumedam ajajärk siis algas, kui linnadelt iseseisev omavalitsus äravõeti, ütleb ta K. Pätsi tõlkes: „Kui palju rahva jõudu selle tagajärjel kaduma läks, seda sai Preisimaa oma kõige raskematel tundidel küllalt selgesti tunda. Ja nüüd ei leidu Saksamaal pea ühtegi, kes omal ajal riigi „õõnistajaks“ tunnustatud vabaherrat von Steini kui kõige suuremat uuendajat ei austaks, sest et tema poolt väljatöötatud linnaseadus kogukondlisele omavalitsussle uuesti võimaluse ja õiguse andis laialt edendada.“ (Koguk. omaval. ülesanded lhk. 2.)

Äranäidates, et riigi seadused muretsevad selle eest, et majandusline edenemise tee vaba oleks ja üldised juhtmõtted maksaksivad, järeldeb Damaschke: Riigivalitsus, kelle kätte üksikute kogukondade tegevuse üle valvamine jääb, peab oma õigust ainult seal tarvitama, kus seda hädasti vaja on. Ta ei tohi mitte väiklaselt seisukohtadelt omavalitsuste peale tungida, ka siis mitte, kui mõni asi nii ei kujune, nagu seda teataval korral valitsuse tüüri seisvad riigimehed ehk sooviksivad. Ilma õiglaselt mõistetava iseseisvuse ei või kogukond oma suure sotsiaalpoliitilisi ülesandeid mitte täita“. (Koguk. omaval. ülesanded lehek. 3.)

Neid K. Pätsi poolt 1906 a. Eestile kättesaadavaks tehtud põhimõtteid peaksid põhiseaduse muutmise põhimõtete kokkuseadjad kui autoriteetlist seisukohta võtma.

(Järgneb).

Omavalitsuste päevamured Kaitseliidu maksu sissenõudmisel.

Valdade ja alevite omavalitsuste üheks päevamureks on praegu Kaitseliidu maksu sissenõudmise küsimus. Riigikogu poolt 27. veebruaril s. a. kiires korras vastuvõetud seadus sisaldab eneses mõnegi ettevaatamata ja võib olla koguni õigluseta sammu, kuna Rahaministri juhatuskiri 13. märtsist s. a. maksu väljaarvamise ning sissenõudmise aja ja korra kohta „Riigi Teatajas“ Nr. 43/44 veel hulga arusaamatusi kaasa toob.

Kaitseliidu heaks võetava maksu seaduse § 2 („Riigi Teataja“ Nr. 37/38) käsib neil juhtumistel, kui väljaarvatud maksu summa vähem on kui 200 marka, maksu 200 marga peale tõsta, s. o. teiste sõnadega Kaitseliidu heaks määratud summa ei või ühegi maksuobjekti pealt vähem olla, kui 200 marka. Kui ta väljaarvamise juures vähemaks osutub, määratakse summa 200 marga peale kindlaks. Erand on tehtud ainult tulumaksu kohta, kus maksu väljaarvamisel saadavad summad, mis alla 200 marga, maksja kasuks maha kustutakse.

Rahaministri juhatuskirja § 8 käsitab maksulehtede väljasaatmist maal asuvate kinnisvara maksuobjektide kohta, kus juures lähemalt ei seletata, mida tuleb mõista maksuobjekti all. Paistab iseenesest selge olevat, et maksuobjekti mõiste kohta ei saa kaht arvamist olla, s. o.: iga eraldi maksualune varandus on iseseisev maksuobjekt. Sel juhtumisel tundub aga maks täiesti ebaõiglasena ja maksu raskus langeb eriti, nagu karistuseks, kehvemate maapidajate, popsnikkude ja saunameeste peale.

On palju liikumata varanduse maksu maksjaid, kelle aastane maksu summa 50 marka ja vähem on, näit.: ostetud majaasemed, mõisate tükeldamisel planeeritud majaaseme kohad, juurdelõiked ostetud taludele j. n. e. Ühedel on erikohana maja ase ja peale selle eraldi juurdelõige riigi maast, teistel ainult maja ase, kolmandatel ostetud maja ase ja käsitöö või eriotstarbe koht. Liikumata varanduse maks on maksuamet ja Põllutöoministeeriumi ametkonna andmete järele eraldi väljaarvatud iga ostukoha ja iga planeeritud riigimaa üksuse kohta, näit.: majaase — liikumata varanduse maks — 2 marka ja eriotstarbekoht — liikumata varanduse maks 130 m., talukoht — liikum.

varand, maks 950 m. ja sellele juurdelõige riigimaa — liikumata varand. maks — 25 marka.

Esimeses näites toodud juhtumisel tuleb Rahaministri juhatuskirja otsekohese mõiste järgi 2 m. : 5 = 40 penni kõrgendada 200 marga peale ja samuti 130 m. : 5 = 26 m. kõrgendada 200 marga peale. Nõnda peaks inimene, kes 1924 a. liikumata varanduse maksu maksis 2 m. + 130 m. = 132 m., sama maksuobjektide pealt Kaitseliidu heaks maksma 200 m. + 200 m. = 400 marka. Silmaspidades, et ainult kehvemate põllupidajate liikumata varanduste maks Kaitseliidu maksu väljaarvamisel tulemusi alla 200 marga võib anda, on see neile eriti koormav ja võib mõnelegi saunikule saatuslikuks saada. Juhatuskirja § 11 ei luba sellel puhul vastu lausuda ehk kaevata, isegi vallast abiraha saajatel, kellel oma sauna ütt. Ja sarnasi Kaitseliidu maksu maksjaid on. Nõnda ei ole maksjal mingisugust kaitset.

Juhatuskirja § 8 teine osa käsib maksu sissenõuda kinnisvara omanikult, kus aga omanik Eestis ei ela ehk ülesleidmata, siis nõutakse maks sisse varanduse valdajalt, kasutajalt või rentnikult.

Siin seisab iga vallasekretäär, kes tegelikult juhatuskirja täitma peab, tõsise arusaamatuse ees. Peale eraomanduse rendikohtade on Eestis mõnikümmend tuhat riigirentnikku, kellelt õigus pole juhatuskirja selle osa otsekohese mõiste järgi maksu nõuda, sest ei saa ometi tõendada, et Vabariigi Valitsus Eestis ei ela või ülesleidmata. Asunikku rendilepingutes on, muidugi, märkused, et nemand kõik maksud ja kohustused nende kasutada olevate maade pealt kannavad, kuid Põllutöoministeeriumi ja asuniku vaheline rendileping ei ole sunduslik vallavalitsusele. Kui vald Põllutöoministeeriumilt või Vabariigi Valitsuselt nõudma peab ja valitsus omakorda asunikult nõudma hakkab rendilepingu põhjal, siis tõuseb küsimus, milleks seda keerdkäiku tarvis on. Vallavalitsused on muidugi tööga koormatud ja kui sarnane maksu tasumise kord millegagi põhjendatud peaks olema, siis oleks küll otstarbekohasem, kui Põllutöoministeerium maksu ilma vallavalitsuse poolt väljasaadetud maksulehtedeta ära maksaks ja selle ringkonna valitsejate kaudu asunikudelt sissenõuaks. Vastavad nimekirjad võiksid vala-

valitsused valmistada. Hulk tööd jääks vähemaks vallavalitsustes kui ka politseil, kes sunnisissenõudmist korraldab. Vastasel korral tuleks juhatuskirja muuta nõnda, et ta võimaldaks maksunõudmist otsekohe maade valdajatelt.

Juhatuskirja § 15 kohustab maksuvõla sissenõudmisel peale viivitusraha nõudma ka lisaraha maksva seaduse järele üldises korras. Lisaraha jaotuse kohta loeme „Riigi Teatajas“ Nr. 75 — 21 a., et sellest läheb sissenõudja kasuks maal 75%, kuna ülejääv osa Rahaministri loaga ärajaotatakse otsekoheste maksude ametkonna ja Eesti Panga teenijate gratifikatsioonideks.

Rahaministri juhatuskirja § 1 loeb ülesse asutused, kes on kohustatud kaitseliidu maksulehti kokkuseadma. Seal esinevad ka valla- ja alevivalitsused, kuid gratifikatsioonid nemad osa ei saa. Kui viimased muude riigimaksude sissenõudmisel gratifikatsioonidest eemale on jäetud, siis võib seda seletada sellega, et omavalitsused ise ka riigimaksudest osa saavad ja nemad maksude sissenõudmisel ka oma huvides

töötavad. Kaitseliidu maksust aga omavalitsused osa ei saa. Pealegi oa vist küll kõik omavalitsused Kaitseliidule toetusi määranud eelarve korras ka siis, kui neil omal suured puudujäägid eelarvetes. Kaitseliidu maks tulu- ja liikumata varanduste maksu pealt annab valla- ja alevi-omavalitsustele mitte vähem erakorralist tööd, kui maksuinspektori kantseleidele ja Eesti Panga osakondadele, rääkimata Otsekoheste maksude Peavalitsusest ja tulu- ja ärimaksu komiteest. Samuti sünnitab maksu sissenõudmine erakorralisi kulusi tööjõudude ja kantselei kulude näol. Kuid ometi on teised ametkonnad gratifikatsioonide osalised, valla- ja alevivalitsused aga mitte. Võib olla, et valla- valitsused gratifikatsioonide peale ei prätendeeri, kuid kui teised ametkonnad sellest tulu saavad, siis tundub see õigluseta olema. Kui lisaraha maksuvõla sissenõudmise puhul võetakse, ja seda õiglaselt ära ei jaotata, siis peaks ka see Kaitseliidu heaks minema nõnda sama, kui viivitusrahagi.

— r.

Omavalitsused Riigikorra kaitseseaduse teostamisel.

Riigikorra kaitseseaduse pr. 3 põhjal on Siseministri määrustega 28. veebr. ja 2. märtsist s. a. („R. T.“ Nr. 37 — 38) maakonna- ja vallanõukogude ja alevivolikogude valimistel 1923 a. ja 1924 a. „Tööraha ühise väerinna“ nime all esitatud kandidaatide nimekirjad maksvusetaks tunnistatud ning lõppenuks nende nimekirjade järgi valitud esitajate volitused, kes määruste maksmahakkamise ajal nõukogude või volikogude koosseisu kuulusid.

Riigikorra kaitseseaduses, kui ka Siseministri määrustes Nr. 389, 391 ja 392 ei leidu juhtnõore, kas kutsutakse ülemal tähendatud määruste põhjal väljalangenud isikute asemele uued esitajad ja missuguses korras, või jäävad nende kohad kuni uute valimiseni tühjaks, s. o. esituskogude koosseisud vähenevad väljalangenud isikute võrra ja koosseisude vähenemise tagajärjel vähenevad vastavalt ka nende kvoorumid. Kuigi Siseministeri omavalitsuse asjade Peavalitsus on seletanud, et tema arvamise järgi takistus ei ole nõukogude või volikogude täiendamiseks „Tööraha ühise väerinna“ kandidaatide

nimekirjade järgi valitud esitajate väljalangemisel, kui väljalangenute arv alla 30% on esituskogu koosseisust, ei saa seda arvamist valimiste seadustega kokkukõlas olevaks pidada.

Maakonnannõukogude valimise seaduse pr. 67, linnavolikogude valimise seaduse pr. 28², mis ka alevite kohta maksev, ja vallannõukogude valimise seaduse pr. 62 lubavad kandidaatide puudumisel vastavates nimekirjades isikuid kutsuda teistest nimekirjadest neis seadustes ettenähtud korras ainult siis, kui väljalangenud esituskogu liikmed on kaotanud valimise õigused ehk lahkunud surma läbi või volitused maha pannud.

Riigikorra kaitseseaduse pr. 3 põhjal on Siseminister tunnistanud küll maksvusetaks „Tööraha ühise väerinna“ kandidaatide nimekirjad ja lõppenuks nende nimekirjade järele valitud esitajate volitused, kuid valimise õigust nendes nimekirjades kandideerinud isikutelt ei ole ära võetud.

Järgmistel valimistel võivad samad isikud vabalt teistes nimekirjades

kandideerida ja uuesti valitud saada nii esituskogudesse kui ka nende täidesaatvatesse organidesse ja võivad vabalt tegutseda, kuni nende tegevuses midagi riigikorra vastast avalikuks ei tule. Aga neil ei pruugigi järgmisi valimisi oodata, kuhu veel ligi kaks aastat aega. Juba nende omavalitsuste esituskogudesse, kus Siseministri määrusega riigikorra kaitseaduse pr. 3 lõpu osa põhjal uued valimised välja kuulutakse, võivad väljalangenud isikud vabalt kandideerida. Riigikorra kaitseaduse pr. 3 lõpu osa põhjal võetakse uued valimised ette nendes esituskogudes, kus esituskogu koosseis väheneb 30% võrra ehk rohkem. Võimata on uskuda, nagu oleks Riigikogu tahtnud „Tööraha ühise väerinna“ tegelastele peale äpandanud 1. detsembrit just nendes esituskogudes, kus nendel kõige suurem enamus, võimalust anda ennast ümber korraldada, kuid

nii kujuneb asi valimise õigust puudutamata jättes. Sellepärast tundub ebaõiglasena, kui uute valimistega omav. erakorralisi kulusi sünnitakse, ilma otstarvet saavutamata ajal, kus omavalitsused oma eelarvete tasakaalustamiseks krediitisi kärbivad, mis kõige tarvilisemate ülesannete täitmiseks määratud.

Kui Siseministri määruste põhjal omavalitsuste esituskogudest väljalangenud „ühisväerinna“ tegelased valimise õigust kaotanud ei ole, siis puudub ka seadusline alus nende arvel esituskogudes vabanenud kohtadele isikuid kutsuda teistest nimekirjadest maakonnanõukogude valimise seaduse pr. 67, linnavolikogude valimise seaduse pr. 28⁹ — maksev ka alevite kohta — ja vallanõukogude valimise seaduse pr. 62 põhjal, vaid esituskogude koosseis tuleks vähenenuks lugeda väljalangenud isikute võrra.

— r.

Kas uute kohuste puhul tulude vähendamine?

Riigikogu poolt 5. veebr. s. a. vastu võetud Eesti kultuurkapitali seaduse („R. T.“ Nr. 27/28 1925 a.) § 8 paneb omavalitsustele uusi kohusi peale. See par. ütleb: „Käesoleva seaduse §§ 5 ja 6 määratud maksud võtab vastu omavalitsus¹⁾ korras, mis määratud kindlaks omavalitsuse maksude kohta.“ Ühes kohustega tulevad muidugi ka kulud. Seda ütleb § 10 ka otsekoheselt: „Kultuurkapitali vastuvõtmine sünnib maksu vastuvõtja asutuse kulul.“ Misuguseid maksusid omavalitsused kultuurkapitali heaks vastu võtma peavad, millest § 8 nimetatud §§ 5 ja 6 räägivad? § 5-as loeme: Aktsiisimaksu alla kuuluva tubaka ja tubakasaaduste pealt võetakse kultuurkapitali maksu 3% suuruses aktsiisimaksust. Maks nõutakse sisse ühes aktsiisi maksuga rahaministri korraldusel“. § 6-es räägib omavalitsuste trahterimaksu lisa maksust. Viimase sissenõudmine omavalitsuste poolt on arusaadav, aga kuidas omavalitsused tubakasaaduste pealt võetavat kultuurkapitali maksu ühes aktsiisi maksuga sissevõtavad, see on juba ise küsimus. Ja miks

seda omaval. kaudu tegema peab, see on veel suurem mõistatus praeguse korra juures. Et § 7 nimetud lõbustusmaks omavalitsuste poolt sissenõutakse, on iseenesest mõistetav, kuid selle maksu võtmise korrast vaikib nii hästi § 7 ise, kui ka § 8.

Nende kohustuste ja kulude peale panemise juures on aga erilise tähtsusega selle seaduse § 18, mis nii käib: „Käesolevas seaduses ettenähtud kultuurkapitali maksusid võetakse 1. jaanuarist 1925 a. Selle tähtjani piirituse ja viina ostulubade pealt võetav lisamaks läheb kultuurkapitali heaks. Käesoleva seaduse maksamahakamiseni piirituse ja viina ostulubade pealt sissetulnud summad lähevad selle seaduse maksamahakamisega Eesti kultuurkapitalile“.

Kuna par. esimene osa räägib piirituse ja viina ostu lubade pealt võetavat lisamaksust, lähevad viimase lause järele nende lubade pealt sissetulnud summad, mitte enam lisamaksusummad, kultuurkapitalile. Piirituse ja viina ostu lubade maks läks aga seni valla-, linna- ja alevivalitsustele.

Ei tahaks uskuda, et Riigikogu, neile

1) Harvendus igal pool minu poolt.

kohusi peale pannes, neilt nende sissetulekuid tahtis ära võtta, kuid seaduse täitjaid võib see enam kui selgusetu paragrahv selle peale viia. Need asjaolud nõuavad Eesti kulturkapitali seaduse rutulist paran-

damist omavalitsuste tulude kaitseks. Selle seadusega on aga ülearune kord näidatud, kuidas meil seadusi väljaanda ei tuleks.

Põhidokumendid meie maakonnaomavalitsuste loomise ajaloos.

T. L.

Sarnastena peab pidama eestkätt just kahte seadust, ja nimelt: 1) 30. märtsi 1917 aasta seadus Eestimaa ajut. administratiivlise korralduse ja kohalise omavalitsuse kohta (Постановление Временнаго Правительства отъ 30 го марта 1917 года о временномъ устройствѣ административнаго управления и мѣстнаго самоуправленія Эстляндской губ.) ja 2) täh. 30. märtsi 1917 a. seaduse elluviimise seadus (Постановление Временнаго Правительства о введеніи въ дѣйствіе постановленія 30. марта 1917 года о временномъ устройствѣ административнаго управления и мѣстнаго самоуправленія въ Эстляндской губ.) ühes selle juurde lisatud reeglitega (Правила). Need kinnitas, nagu nende venekeelsetest pealkirjadest näha, Vene Ajutine („Kerenski“) Valitsus ning on öieti terve Eesti, kui tolleaegse „suur Vene“ jagamata osa kohta niisuguse autonoomia või kõikseisulise maaomavalitsuse (kub. või Maanõukogu, Maapäeva ja maakondade omavalitsuse) andmise aktid sarnases maschtaabis, kui-võrt siis üldse võimalik oli venelastelt Eestile vabadusi välja tingida.

Kuidas nende seaduseprojektide valmistamise käik meil välja kujunes, selle kohta oleks soovitav, kui ajaloolased meie vanematelt riigimeestelt selle kohta põhjalikke andmeid paluksid ja need kirja paneksid. Siin aga oleks, möödaminnes, seda nimetada, et niipalju, kui see meil, lihtsurelikudel, teada, olid nende seaduseprojektide isad muu seas meie tähtsamad riigimehed: kadunud Jaan Poska ja härra Konstantin Päts, et need seaduseprojektid tulid kõige kiiremas korras meil kokku seada ja seega nii ütelda kiirekäelised, kuid õige palju ütlevad seadused tolleaegses olukorras, et neidki seadusi tuli Vene Ajut. Valitsuselt siis „välja tingida“, kuna üheks tingijaks just nüüd

surnud Jaan Poska oli, kellele Vene Ajut. Valitsuses hiljem kohtuministri abi koht pakutud, ja, et võimalik, meil siis ka mõnda kompromissigi seaduste kiiremaks kättesaamiseks teha tuli, mis suurt diplomaatlist osavust ja meie maa keerulise olukorra või seadustiku põhjalikku tundmist seaduste kinnitada esitajailt nõudis, sest üks, mis kindel, et Vene „piirimaadest“ Eesti esimene oli, kes tol korral sarnastegi vabadustega seadused venelastelt omale sai.¹⁾ Hiljem oleks igatahas raskem ja keerulisem Kerenski valitsuselt neid kätte saada, sest algasid ju varsti peale seaduste kinnitamist igavesed intriigid ja ja tülid Vene valitsusvõimude enda vahel, löid lõkkele ka „Suur-Venele“ omased „muulaste“ sallimatuse kired, mille tagajärjel isegi krediitide avamisegagi meie maa vajadusteks viivitati ja seega tervelt Eesti elu arendamist tuntavalt takistati, siia ka mõnesuguseid meeletuid „vaenlase eest maa tühjaks evakueerimise“ käskusid välja jagati, millised õnnetused aga Eesti Maapäeva esitajate energilise väljastumise tagajärjel siin tulemata jäid jne. jne.

Kuigi need seadused Vene seaduste ja määruste kogu (Собрание узак. и расп. Правительства № 173—1917 г.) seaduslikes korras väljakuulutatud ja seega jädvustatud, ometi pole need „kogud“ igalpool kättesaadavad (neid on Eestis mõni üksik eksemplar) ning juurde muretseda neid kusahil pole. Kuna igasugused sarnased aktid (seadused, määrused, korraldused) meil seni aga veel kodifitseerimata, mille teostamine aga vanade ri-

¹⁾ Eesti delegatsioon sõitis Peterburki autonoomia projekti kinnitamist nõutama 18. märtsil 1917 a. 26. märtsil korraldati Peterburi eestlaste poolt autonoomia nõudmiseks demonstratsioon, millest 10.000 sõdurit osa võttis. Eesti omavalitsuse (autonoomia) seadus kinnitati 30. märtsil 1917 a.

kide eeskujul ka meilgi rohkem kui tarvilik, siis toome mitme omavalitsustegelase soovil need seadused venekeelses algtekstis (sest et eestikeeles ametliselt avaldatud pole) ajaloolise materjaalina, kui põhidokumendi meie maak. omavalitsuste arenemise ajaloos; millisest rakusest ka hiljem kogu meie iseseisvuski välja kujunes, „Maaomavalitsuses“ ära, seda enam, et nendest seadustest nii mõnigi põhimõte automaatselt maksev on niivõrt, kuivõrt need meie Vabariigi põhiseadusega ning ka hiljem väljaantud seadustega ja määrustega kokkukõlas on.

Selle seaduse sõnasõnaline tekst on järgmine:

Постановление Временного Правительства от 30-го марта 1917 года о временном устройстве административного управления и местного самоуправления Эстляндской губернии.

I.

Включить въ составъ Эстляндской губернии Юрьевскій, Веррооскій, Феллинскій, Перновскій и Эзельскій уѣзды Лифляндской губернии.

II.

Провести въ натурѣ границы между Эстляндской и Лифляндской губерніями на основаніи нижеслѣдующихъ правилъ:

1. Принадлежность приграничныхъ волостей къ эстонской или латышской народности опредѣляется особой согласительной комиссіей.

2. Согласительная комиссія образуется изъ десяти членовъ, приглашаемыхъ въ равномъ числѣ отъ Лифляндской и Эстляндской губерній, въ новыхъ ихъ границахъ, подлежащими губернскими комиссарами. Комиссія выбираетъ изъ своей среды предсѣдателя.

3. Комиссія составляетъ проектъ разграниченія, производа, въ случаѣ надобности, опросъ населенія спорныхъ волостей.

4. Составленный проектъ разграниченія, представляется ею чрезъ Министра Внутреннихъ Дѣлъ Временному Правительству.

III.

Впредь до изданія положенія о новомъ административномъ устройствѣ Прибалтійскаго края постановить:

1. Управление Эстляндской губерніею въ новыхъ ея границахъ, поручается губернскому комиссару Временнаго Пра-

вительства. При губернскомъ Комиссарѣ состоятъ два помощника. Одному изъ нихъ поручается завѣдываніе Юрьевскимъ, Веррооскимъ, Феллинскимъ, Перновскимъ и Эзельскимъ уѣздами.

1. При комиссарѣ состоятъ губернской временный земскій совѣтъ.

2. Губернскій земскій совѣтъ образуется изъ членовъ отъ уѣздовъ и городовъ, по одному представителю на каждое 20.000 жителей, причемъ города съ меньшимъ числомъ населенія, выбираютъ одного представителя отъ каждого.

4. Выборы членовъ временнаго губернскаго земскаго совѣта производятся на основаніи правилъ, изложенныхъ въ статьяхъ 13 — 17 (III) отдѣла.

5. Вѣднію губернскаго комиссара совмѣстно съ временнымъ губернскимъ земскимъ совѣтомъ подлежатъ: 1) завѣдываніе дѣлами мѣстнаго самоуправления въ губерніи и земскаго въ ней хозяйства; 2) завѣдываніе дѣлами общеадминистративнаго управления; 3) завѣдываніе мѣстными земскими повинностями и установленіе обще-земскихъ сборовъ, на основаніи существующихъ законовъ; 4) распределеніе обще-земскихъ сборовъ по административнымъ и земскимъ единицамъ; 5) назначеніе для покрытія расходовъ по насущнымъ потребностямъ губерніи, временныхъ мѣстныхъ сборовъ; 6) управленіе дѣлами ч земскими имуществами, бывшими въ вѣдѣніи до сего мѣстныхъ земско-дворянскихъ учрежденій, и 7) предварительная разработка вопросовъ о составленіи проекта временныхъ правилъ объ административномъ устройствѣ Эстляндской губерніи и положенія о мѣстномъ самоуправленіи на основахъ всеобщаго, безъ различія пола, равнаго, тайнаго, прямого и пропорціональнаго голосованія.

6. Въ уѣздахъ состоятъ временные уѣздные земскіе совѣты.

7. Уѣздные земскіе совѣты образуются изъ членовъ избираемыхъ въ числѣ отъ 7 до 15 отъ волостей уѣзда.

8. Выборы членовъ уѣздныхъ земскихъ совѣтовъ производятся на основаніи правилъ, изложенныхъ въ статьяхъ 14 — 17 сего (III) отдѣла.

9. Вѣднію уѣздныхъ земскихъ совѣтовъ въ предѣлахъ, устанавливаемыхъ губернскимъ комиссаромъ совмѣстно съ губернскимъ совѣтомъ: 1) дѣла мѣстнаго земскаго самоуправления; 2) дѣла общеадминистративнаго управления и

3) установление въ предѣлахъ уѣзда мѣстныхъ сборовъ.

10. Губернскому и уѣзднымъ земскимъ совѣтамъ предоставляется право образовывать единоличныя или коллегіальныя исполнительныя органы.

11. Языкъ дѣлопроизводства въ губернскомъ и уѣздныхъ земскихъ совѣтахъ опредѣляется постановленіями сихъ учреждений, причѣмъ каждый имѣетъ право обращаться въ эти учреждения и получать отъ нихъ отвѣты на русскомъ или на одномъ изъ мѣстныхъ языковъ.

12. Всѣ сношенія съ центральными волостями государства, а равно съ мѣстными правительственными учреждениями, происходятъ на русскомъ языкѣ.

13. Члены губернскаго временнаго земскаго совѣта избираются уѣздными земскими совѣтами и городскими думами.

14. Члены уѣздныхъ земскихъ совѣтовъ избираются на уѣздныхъ избирательныхъ собраніяхъ.

15. Члены уѣзднаго избирательнаго собранія по одному на каждые 1.000 человекъ населенія, избираются на волостныхъ собраніяхъ всеобщимъ, безъ различія пола, прямымъ, равнымъ и тайнымъ голосованіемъ, съ обезпеченіемъ представительства меньшинства. При этомъ волости съ населеніемъ, не достигающимъ 1.000 человекъ, избираютъ одного представителя.

16. Право участія въ выборахъ, имѣютъ всѣ жители волостей, достигшіе 21 года и проживающіе къ 1-му марта 1917 года не менѣе года въ предѣлахъ волости или принадлежащихъ къ ней имѣніи или мѣстечка.

17. Правомъ быть избраннымъ во временный губернской или уѣздные земскіе совѣты, пользуются не только мѣстные жители волости, но и лица, проживающіе внѣ ея предѣловъ.

IV.

Поручить Министру Внутреннихъ Дѣлъ внести на усмотрѣніе Временнаго Правительства подобныя правила о введеніи сего постановленія въ дѣйствіе.

Постановленіе Временнаго Правительства о введеніи въ дѣйствіе постановленія, 30 марта 1917 года, о временномъ устройствѣ административнаго управления и мѣстнаго самоуправления въ Эстляндской губерніи.

Временное Правительство постановило:
I. Согласно Отдѣлу IV Постановленія,

30 марта 1917 г., о временномъ устройствѣ административнаго управления и мѣстнаго самоуправления Эстляндской губерніи, установить прилагаемыя при семъ правила о введеніи въ дѣйствіе названнаго постановленія.

II. Начиная съ 1917 года распредѣлять: а) отпускаемое изъ средствъ казны на основаніи утвержденнаго въ установленномъ порядкѣ, 21 декабря 1898 года, мнѣнія Государственнаго Совѣта (П. С. З. № 17259) пособие на составленіе дорожнаго капитала Лифляндской губерніи и б) подлежащую, на основаніи того же мнѣнія Государственнаго Совѣта, обязательному отчисленію изъ дополнительнаго земскаго сбора Лифляндской губерніи сумму на составленіе дорожнаго капитала — между дорожными капиталами губерній Эстляндской и Лифляндской, въ новыхъ ихъ границахъ, соразмѣрно установленной для взиманія земскихъ сборовъ на 1917 годъ доходности недвижимыхъ имуществъ, расположенныхъ въ предѣлахъ пяти уѣздовъ, перечисленныхъ въ пунктѣ 7 статьи 15*), съ одной стороны, и четырехъ остальныхъ уѣздовъ прежней Лифляндской губерніи, съ другой.

III. Въ дополненіе и измѣненіе пункта 3 статьи 5 Отдѣла III Постановленія Временнаго Правительства, 30 марта 1917 г., о временномъ устройствѣ административнаго управления и мѣстнаго самоуправления Эстляндской губерніи постановить:

1. Къ отбыванію натуральной дорожной повинности привлекаются, начиная съ 1917 года, на равныхъ основаніяхъ всѣ владѣльцы расположенныхъ внѣ городской черты недвижимыхъ имуществъ, соразмѣрно установленной для взиманія земскихъ сборовъ доходности сихъ имуществъ. Способъ отбыванія означенной въ сей статьѣ повинности владѣльцами иныхъ, кромѣ земли, недвижимыхъ имуществъ опредѣляется Временнымъ Губернскимъ Земскимъ Совѣтомъ.

2. Натуральная дорожная повинность можетъ быть перелагаема въ денежную, по постановленію Временнаго Губернскаго Земскаго Совѣта.

3. Земскія раскладки дорожной повинности не могутъ быть измѣняемы частными соглашениями и всѣ договоры, перекадывающіе исполненіе дорожной лежащей на землѣ повинности съ одного

*) Приложенныхъ къ отдѣлу I правилъ.

лица на другое, хотя бы эти договоры и были внесены въ крѣпостныя книги, признаются недействительными.

IV. Статьи 13 и 16 Отдѣла III Постановления Временнаго Правительства, 30 марта 1917 года, о временномъ устройствѣ административнаго управления и мѣстнаго самоуправленія Эстляндской губерніи изложить слѣдующимъ образомъ:

Ст. 13. Члены Временнаго Губернскаго Земскаго Совѣта избираются уѣздными избирательными собраниями и городскими думами.

Ст. 16. Право участія въ выборахъ имѣютъ лица обоего пола, достигшіи двадцати лѣтъ отъ роду, если они ко времени составленія избирательныхъ списковъ проживаютъ въ предѣлахъ волости или принадлежащихъ къ ней имѣній и мѣстечекъ, либо имѣютъ тамъ же домашнее обзаведеніе.

V. Въ дополненіе Положенія о волостномъ общественномъ управленіи въ губерніяхъ Прибалтійскихъ (Св. Зак., т. II, Общ. Учр. Губ., ст. 18) прим. (прил., по Прод. 1912 г.) и въ измѣненіе статей 1 и 7 означеннаго Положенія по отношенію къ Эстляндской губерніи постановить:

I. Нижней въ губерніи земской единицей является всесословная волость, обнимающая, сверхъ нынѣшней волостной территоріи, принадлежація къ ней мызныя, квотныя, шестидольныя, церковныя и всякаго иного наименованія земли, въ составъ же волостного общества входятъ всѣ лица, проживающія въ предѣлахъ волости и владѣющія на какихъ либо основаніяхъ недвижимымъ имуществомъ, либо арендующія таковое. Временному Уѣздному Земскому Совѣту принадлежитъ опредѣленіе границъ территоріи, но съ тѣмъ, чтобы, по возможности, ни одна ипотечная единица, либо ея часть, расположенная въ одной окружной межѣ, не раздроблялась между различными волостями. Жалобы на Постановленія Уѣзднаго Совѣта по

сему предмету подаются Временному Губернскому Совѣту, который постановляетъ окончательное рѣшеніе.

2. Члены схода выборныхъ (Св. Зак., т. II, Общ. Учр. Губ., ст. 18) прим., (прил., по Прод. 1912 г. ст. 7) уѣзбираются на основаніяхъ, установленныхъ для выборовъ въ уѣздныя избирательныя собранія. Выборы волостныхъ старшинъ и ихъ помощниковъ производятся сходомъ выборныхъ. Временному Губернскому Земскому Совѣту представляется изданіе правилъ производства выборовъ членовъ сходовъ выборныхъ, волостныхъ старшинъ и ихъ помощниковъ.

3. Обложенію волостными земскими сборами подлежатъ всякаго рода недвижимыя имущества, расположенныя въ предѣлахъ волости (ст. I), независимо отъ того, кто состоитъ ихъ собственникомъ или владѣльцемъ, на одинаковыхъ, обеспечивающихъ уравнительность сего обложенія, основаніяхъ.

4. Основанія и предѣльный размѣръ волостного обложенія опредѣляются Временнымъ Губернскимъ Земскимъ Совѣтомъ. Постановленія сего Совѣта, опредѣляющія основанія и предѣльный размѣръ обложенія, распределяемаго по числу душъ (Пол. Вол. Общ. Учр. губ. Приб., ст. 10, п. 6) подлежатъ утвержденію Министра Финансовъ.

5. Волостнымъ управленіямъ предоставляется заключать союзы и договоры товарищества на общихъ, установленныхъ для земскихъ учреждений основаніяхъ.

6. Возбужденіе Уѣзднымъ Комиссаромъ протестовъ на постановленія волостныхъ сходовъ, несоотвѣтствующихъ закону, и дальнѣйшее направленіе сихъ дѣлъ производится порядкомъ, установленнымъ по сему предмету по отношенію къ постановленіямъ волостныхъ земскихъ собраній (Пост. Вр. Прав. 30 мая 1917 г., Собр. Узак., ст. 655).

Omaavalitsustegelased.

Johannes Reinthal 50-aastane.

Läinud teisipäeval, 31. märtsil sai Eesti seltskonna- ja omaavalitsuse tegelane, kirjanik Johannes Reinthal — poolsada

aastat vanaks. Sel puhul sooviti väga laialdastest ringkondadest üle riigi paljude asutuste, organisatsioonide ning üksikute

esituste ja kodanikkude poolt, muu seas ka Maakondade Liidu poolt, nii traadi teel, kirjalikult, kui ka isiklikult temale pikka aega ja palju õnne kodumaa rakendustöodes.

Joh. Reinthali elutöö, mil ta seltskonnaja omavalitsustege- lasena üle 30 aasta Eestis tegutsenud, on niivõrt laialdane, et selle lähemast kirjeldusest paks raamat täis saaks. Ruumi puudusel võime siinkohal ainult lühikese elulookirjelduse tuua:

Johannes Reinthal sündis 19. märtsil (v. kal. järele) 1875 a. Põltsamaa kihelkonnas, Kurista vallas, Aidu külas, kooliõpetaja Jüri Reinthali ja ta abikaasa Anna (sünd. Libbe) viimase lapsena, seega omaaegsest intelligent perekonnast. Isa, kes kuulsa Põltsamaa õpetaja, kirjaniku ja muusikamehe Emil Hörschelmanni õpilane, pidanud üle 50 aasta kooliõpetaja ametit, juhtis laulukoore ning laulis ise ka terve perega laulukooris kaasa. Selle tagajärjel on ka meie jubilaaril juba loodud hea muusika- ja lauluanne. Vanaisa „Ütsali Jaan“, ning viimase isa „Ütsali Mart“ olnud Põltsamaa mõisas, „puhtamais“ ametites ning n. n. „mõisa rahva“ (Hofs- Leute) kategooriis (revisjoonis), järjelikult

ei saanud pärisorjust väga valusalt tunda. Vanaema olnud pärit koha peal laialt tuntud Tiidemannide perekonnast, kelle esisast üks Põhja sõja ajal Rootsi sõjaväe moonamuretseja olnud.

Oma vanematelt ja esivanematelt on meie lugupeetud jubilaar igatahes õige palju häid omadusi pärinud.

Esialgse hariduse sai J. R. Aidu valla- koolis oma isalt ja vennalt — rahvakooli- õpetajailt. Hiljem, 1888 a. astus ta Põltsamaa elementaar- kooli, kus õpetajaiks Märt Reinik, pärsine „Aiatöölehe“ toime- taja oli. 1889 — 1893 a. Eesti Aleksandri linnakoolis, mille 1893 a. lõpetas.

Juba A. kooli õpi- lasena tundis ta huvi omavalitsustegevuse vastu, kus ta kooli vaheaegadel tolle- aegse Kurista vallakir- jutaja Mansbergi juures vallaomavalit- suse asjaajamist tunda- ma õppis. Peale kooli lõpetamist astus ta

1893 a. Uue-Põltsamaa vallakirjutaja Tõnis- hoffi ning 1894 a. Muhu-Suurevalla valla- kirjutaja Paukase (suri 1924 a.) juurde abi- liseks. Iseseisvat tööd, ühtlasi oma elu- tööd, algas J. R. 1895 a. Raplas. Kõigest sellest ruumi puudusel lähemalt järgmises numbris.

JOHANNES REINTHAL.

Omavalitsuse päevauudised.

Uus korraldus riigi toetusraha väljamaksmisel.

Siseminister esines Vabariigi Valitsusele ettepanekuga — avada maakonna oma- valitsustele 1925 a. õpetajate palkadeks määratud toetussummade krediidist otse- kohe kaks-kolmandikku, üks kolmandik aga 1. augustist 1925 a., kus juures maakonna-

valitsustel õigus oleks avatud krediiti tarvi- tamise järele kasutada suuremas või vähe- mas summas. Ettepanek on Vabariigi Val- poolt kinnitatud.

Ametsaadete postimaksust vabastamine.

Teedeminister esitas sellekohase Vaba- riigi Valitsuse otsuse kohaselt Vabariigi

Valitsusele sisemaaliste ametsaadetiste postimaksudest vabastamise seaduse eelnõu.

Eelnõu järele võivad riigi- ja omavalitsuse asutused oma ametsaadetisi maksuvabalt postile anda. Selle õiguse tunnusemärgiks on arvatud ametpitsati tarvitamise õigus. Isikud, kes riigi- ja omavalitsuse asutuste ülesandeid täidavad, on ametiasutustena arvatud. Tähtisumaks jääb püsima ja tasutakse üldise tariifi järele — 10 mk. iga saadetise pealt. Ilma kaaluraha tasumata võib ainult puht riigi- ja omavalitsuse huvides peetavat kirjavahetust pidada. Postimaksust vabastamise alla ei käi riigi- ja omavalitsuste asutuste äriliste ettevõtete kirjavahetus.

Seaduseelnõu kavatakse maksma panna 1. juulist s. a.

Omavalitsuste kirjavahetuse vabastamine postimaksust on enam kui põhjendatud, sest omavalitsuste kirjavahetus on peaaegu tervelt tingitud riikliste ülesannete täitmisest, mis neile veel riigiasutuste ees eesõiguse annab, kuna viimased riigi krediiti-

dest postikulud katavad, teiseks korraldavad vallavalitsused ise postivedu vallamaija ja sealt edasi.

Suvitus- ja ravitsuskohtade seadus.

Riigikogu liikme M. Juhkami poolt esitati 16. veebr. s. a. Riigikogule suvitus- ja ravitsuskohtade seaduse eelnõu. See seadus, puudutades lähidalt rahvamajandust, puudutab väga tuntavalt omavalitsuste õigusi suvituskohtade korraldamises. Eelnõu on Riigikogu omavalitsuskomisjonis läbivaatamisel.

Uued seaduse eelnõud.

Riigikogu rahaasjanduse komisjoni on tulnud läbivaatamisele Kaitseliidu maksuseaduse muutmise seadus, mis liikumata varanduste maksu ärajätmist ette näeb, kui maksu alla 1000 marga ja omavalitsustele riigi summadest avanside andmise seadus. Avansid on ettenähtud saada olevate maksude arvel.

Teated Maakondade Liidu ja omavalitsuste tegevusest.

Märgukiri Rahaministrile.

Selle tagajärjel, et Siseministri ettepanek-maakonnaomavalitsuste riiklist toetussummat tõsta 145.690.825 marga peale, mis viimastel õpetajate palkadeks käesoleval aastal ära kulub, pooldamist ei leidnud ja riigi eelarvesse ei võetud, ning jagamisele tuli endisest 113 miljonilisest summast 103 miljoni marka, millisest iga kuu $\frac{1}{12}$ väljaantakse, on maakonnaomavalitsused väga raskesse seisukorda sattunud. Maademaksu sissenõudmise edasilükkamisega Rahaministeeriumi poolt lükati tänavu pealegi omavalitsuste suurema maksumise edasi. Kõige selle juures on sinnaamaale jõutud, et maakonnaomavalitsuse liikmed laenavad oma nimel pankadest mõnekümne tuhande marga kaupa maakonna kassasse raha. Et sarnaste laenu-dega kaugemale ei saa, pööras Maakondade Liidu juhatus märgukirjaga Rahaministri poole, paludes teda maakonnaomavalitsuste rahalist seisukorda tõsiselt arvesse võtta ja kiire lahendamise tee leida ning seniks, kui see sündinud 113 miljonilisest toetussummast tagavaraks hoitud kümme miljoni ärajaotada maakondade vahel, et võimal-

dada õpetajaile ülestõusmise pühiks poole kuu palga saamist.

Et kirjad ministrile ettekantud saaks...

27. jaan. s. a. Maakondade Liidu juhatus protokollist loeme: „On korduvalt juhtumisi ette tulnud, et maakonnaomavalitsused kirjalikult Vabariigi Valitsuse liigete poole pööravad, kirjasi ei kanta aga Valitsuse liigetele ettegi, vaid saadetakse vastavate peavalitsuste juhatajatele. Et maakonnaomavalitsused küllalt teadlikud on, missuguste asjadega nemad Vabariigi Valitsuse liigete poole otsekohe pööravad, siis oleks soovitatav, et need kirjad ka tõesti vastavale ministrile ehk tema asetäitjale teatavaks saaks tehtud.“ Ei ole vast üle-arune juurde lisada, et see ka ministrite huvides on, tähtsamates päevaküsimustes informeeritud olla.

Sellest otsusest ära kirja saades teatas Siseministeerium, et Liidu soov seal, Siseministeeriumis, teadmiseks on võetud, kuid teiste ministeeriumite suhtes tuleb otsekohe nende eneste poole pöörata. Et teadmata, kas seegi pööramine kaugemale ulatab, kui senised ministritele adresseeritud kirjad, ei saa maakonnaomavalitsused teisiti, kui peavad isiklikult ministri jutule paluma.

Kas vallasekretärid kuuluvad pensioni seaduse alla.

Ajalehtede teadete järele on Vabariigi Valitsuse poolt riigi- ja omavalitsusteeningid kindlaks määratud, kes pensioni seaduse alla ei kuulu. Muu seas lausub ajalehtede teate, et „peale selle valla- ja alevivalitsuse liikmed“. Et maksvate seaduste järele vallasekretäär vallavalitsuse liige on, jääks ka tema, kui ajalehtede teade Vabariigi Valitsuse otsusega kokkukõlas, pensioniseaduse alt välja, mis aga õiglane ei ole, sest vallasekretääri amet ei ole kaugegtki kõrvaltöö, vaid töö, mis mehe täit jõudu nõuab. Seliepärast saatis Maakondade Liit Töö-Hoolekande ministriile märgukirja, paludes täiendava ettepanekuga Vabariigi Valitsusele esineda, vallasekretääride arvesse võtmiseks pensioni saamisel, kui nad tööpooldest välja jäetud.

Märgukirja peale teatas Töö-Hoolekandeministeerium, et ametite nimestik, mis omavalitsuste asutustes kõrvaltööks loetakse, on V. V. otsuse põhjal veel ministeeriumite vahelises komisjonis läbivaatamisel ja selles nimestikkus vallasekretääri amet kõrvaltööks loetud ei ole.

Esialgne ülesandmine

omavalitsustegelaste õigusteadlistele kursustele on Maakondade Liidu poolt avatud. Kursused on ettenähtud maakonnaavalitsuse liigetele ja ametnikkudele ning valla- ja alevival. sekretääridele. Kursused kestaks Tallinnas ehk Tartus paar nädalat. Ülesandmisi võetakse 20. aprillini vastu.

Omavalitsuste huvides peaks olema oma ametnikke kursustele komandeerida, kursuste kulude osaliseks katmiseks tuhat marka kuulaja pealt makstes.

Kuidas posti vedu korraldakse.

Piltliku näite sellest, kuidas vald eeskujulikult, õige väikeste kuludega valla külade vahel posti 6 korda nädalas käima paneb, kui ta postiasjanduse vallas omavalitsuse ülesandeks loeb, annab järgmine Väena vallanõukogu koosoleku protokoll 10. maist 1924. a.

Vallavanem teatas vallanõukogule, et vallavalitsus nõukogu otsuse 3. IV, s. a. pr. Nr. 34 täitmiseks on kooliõpetajate ja vallasekretääri jaoks kartuli, juurevilja ja heinamaad järele jättes, ülejäänud maa

väljaannud Peter Petri p. Vestale, kellega leping tehtud on postiveo asjus vallapiirides, järgmistel põhimõtetel:

Vets kohustab ennast posti vedama postiaagentuuri ja Liikva, Vittu, Nõmme ja Vaila külade postitalude vahel kuus korda nädalas, algades 10. maist s. a. peale. Tasuks selle eest saab Peter Vets valla krundist Nr. 45 — 6 tiinu põldu, 8 tiinu heina- ja karjamaad.

Edaspidi, vallanõukogu sellekohaste otsuste järele, on Vets kohustatud postivedu ka teiste sinna poole kanti küladesse oma peale võtma. kuid saab selle eest kokkuleppe ja vallanõukogu otsuste järele lisatasu. Ei sünni postivedu korralikult, jääb vallavalitsusele õigus posti eraldi palgatud isikutega edasi saata, missugused kulud Peter Vetsa kanda jäävad.

Et Vetsal võimalik oleks maad korralikult harida, peab temal kindlustus olema. et maad mitte ühe aasta või paari pärast ära ei võeta, sellepärast võib lepinguid üles ütelda ainult juhtumisei, kui Vets posti korralikult ja järjekindlalt edasi ei toimetata ja kui posti jaama taludeks mujalt teisi maid saab.

Vallanõukogu läbirääkimistel leiti soovitavaks, et posti esialgselt kuni teise postijaama talu saamiseni, kolm korda nädalas ühele poole valda, nimelt Liikva, Vittu ja Vaila küladesse ja kolm korda nädalas teisele poole valda, nimelt Vahikülasse ja Peetri mõisa viidud saaks, missuguse ettepanekuga Peter Vets nõus on.

Sellepärast vallanõukogu ühel häälel otsustas: vallavalitsuse Peter Vetsaga lehtud lepingut kinnitada, esialgse muudatusega, et Peter Vets 3 korda nädalas Vittu poole ja 3 korda nädalas Peetri poole posti veaks kuni veel ühe postijaama talu saamiseni, millal võimalus avaneb igale poole 6 korda nädalas posti saata.

Sellele võiks juurde lisada, et kui seda postivedu raha peale üle viia, siis läheks see riigile postiveo taksi järgi kuni 100.000 marka maksma.

Uus sekretäär.

Kohtla vallasekretääriks valiti 27. veebr. Naroova-Jõesuu alevivalitsuse raamatupidaja H. Uus, kes ka ametisse kinnitatud.

Vallavanem valla raha kõrvaldanud.

Rapla vallavanem Jaan Magus on valla-raha mitmel korral pidanud Eesti Panka

391.179 marga suur. viima, kuid kviitunge pole tagasi toonud. Jaanuari kuul 1924 a. teatanud ta politsei jaoskonna ülemale, et talt on valla raha 300.000 marka ja isiklist raha 205.000 marka ära riisunud. Uurimisel tekkis kahtlus riisumise tõelikkusesse ja pärast tunnistaski J. M., et ta valla raha

ise ära tarvitanud. Puuduva summa, 369.667 marka, tasus ta vallale ära. Tallinna-Haapsalu rahukogu otsustas J. M. jäädavalt teenistusest väljaheita ja karistada 50.000 margalise rahatrahviga ehk maksu- jõuetusel kuuekuulise arestiga.

Läänemaa vallavalitsuste ametnikud ja nende palgad 1924. aastal.

Järgjekorra Nr. Nr.	Valla nimetus	V a l i t u d		Ametnikkude palgad kuus — markades				Elanikkude arv vallas
		Vallavanemaks	Sekretääriks	Valla- vanem	Valla- vanema abid	Sekre- täär	Kooli- vanem	
1	Asoküla	A. Raba	J. Tikas	1500	750	6000	—	1827
2	Haimre	V. Zimmermann	A. Aalbau	1500	500-600	6100	—	2161
3	Emmaste	J. Kopli	A. Tatter	700	100	8000	—	3939
4	Jõgisoo	J. Mõismann	K. Leithal	600	300	5500	—	1144
5	Keina	A. Sergo	J. Kurg	1500	600	7450	200	4600
6	Kirbla	J. Vaim	K. Lemmegas	1500	400	5800	—	2300
7	Kalju	K. Lepberg	K. Tiigenberg	1000	292	3500	—	730
8	Kolovere	J. Kaus	K. Tiigenberg	1250	313	5000	—	1228
9	Kõrgesaare	J. Koit	O. Tikerpuu	600	300	7000	—	3392
10	Lihula	J. Mets	M. Pernpuu	1500	167	7000	500	2742
11	Luieste	J. Otsus	J. Kuurmann	1000	200-300	5500	—	1212
12	Lähtru	K. Reihart	P. Viilup	1000	250	5500	—	1138
13	Martna	H. Kopli	J. Vessart	833	150-333	6300	100	2339
14	Massu	J. Raudsepp	J. Tiitmann	1250	600	5000	—	2637
15	Märjamaa	M. Hellmann	A. Paiso	2000	800	7000	—	2996
16	Oru	V. Põllus	J. Saar	1500	300	6000	—	2200
17	Paadrema	J. Maur	J. Puss	800	400	5500	—	1425
18	Paatsalu	P. Rohokots	M. Henk	1117	500	5000	500	2014
19	Palivere	J. Nõmmik	A. Grünberg	800	300	5500	—	1362
20	Passlepa	A. Barud	J. Remmelkoor	1000	300	7500	—	1573
21	Piirsalu	J. Valk	J. Kiisemann	600	300-425	5500	—	1560
22	Rikholdi	A. Bestermann	A. Schönberg	900	350	7500	—	1700
23	Saulepi	R. Sepling	A. Nurk	2000	400	6000	83	2134
24	Sinalepa	V. Selg	A. Haabel	800	600	6000	—	1993
25	Sipa	K. Lutter	H. Ojasson	1500	700	5000	—	629
26	Sooniste	H. Tiisker	V. Rõõmus	800	300	7000	—	924
27	Sutlepa	A. Kuuskmann	E. Kiisemann	1000	250	5500	—	1062
28	Suuremõisa	G. Liit	M. Arenschild	1250	583	7800	—	3893
29	Taebla	P. Korva	A. Kukk	700	200	5000	—	1386
30	Vaikna	A. Einseln	J. Allmann	1000	500	7467	—	1358
31	Velise	M. Miil	M. Koobas	1500	700-1100	8000	—	3302
32	Veltsa	A. Naelak	A. Roosileht	1200	300	5500	200	1400
33	Vigala	T. Ruttakas	G. Krabi	2000	750	7200	—	3154
34	Vormsi	A. Liljebäck	T. Friberg	1000	417	6500	—	2576
35	Võnnu	F. Selg	V. Vinglas	700	125-167	5000	—	1175
36	Kärdla alev	A. Sein	G. Günther	3000	1000-2000	6000	—	1486

Virumaa vallavalitsuste revideerimine.

Viru maakonna valitsuse poolt on käesoleval aastal järelevalve korras revideerimisi toimetatud järgmistes vallavalitsustes:

Porkuni vallavalitsust revideeriti 30. jaan. Asjaajamine ja raamatupidamine leiti rahuldavas korras.

Vao vallavalitsuse revideerimisel 2. ja 3. märtsil tulid vähemad puudused asja-

ajamises ilmsiks. Nende korraldamiseks anti vallavalitsusele kahepäevane tähtaeg.

Haljala vallavalitsuse revideerimisel 12. ja 13. veebr. leiti asjaajamine ja raamatupidamine rahuldavas korras. Üksikute vähemate puuduste kõrvaldamiseks määrati maakonnavalitsuse poolt kahepäevane tähtaeg.

Mäetaguse vallavalitsuse revideerimisel 27. ja 28. veebr. leiti asjaajamises ja raamatupidamises suuremaid korratusi. Vallavalitsuse poolt sõlmitud lepingud olid tempelmaksustamata: elanikkude registreerimist ei oldud tarvilises korras toimetatud, magasi vili oli arvestamata ja aruanded selle üle tegemata; pearaamat oli mitu kuud pidamata; samuti ei oldud makse korralikult maksuraamatusse märgitud ja raamatud selle juures mustalt peetud. Valla materjaale ei ole üldse arvestatud ning osa läinud aastal juuremuretest oli arvele võtmata. Nende puuduste kõrvaldamiseks määrati maakonnaval. poolt kuuajaline tähtaeg.

Illuka vallavalitsuse revideerimisel 1. ja 2. märtsil leiti asjaajamine ja raamatupidamine korras olema.

Lisaku vallavalitsuse revideerimisel 2. ja 3. märtsil leiti asjaajamises ja raamatupidamises rida korratusi. Puudus tarviline kord elanikkude registreerimisel; isikutunnistuste ja hobustepasside eest tasuvõtmisel ei ole alati Vabariigi Valitsuse määrust silmas peetud; mitme aasta magasi viljavõlg oli sissenõudmata ja aruanded tegemata; võõraid raha summe on valla kulude katteks ära tarvitatud; sissetulnud tulumaksust oli vallavalitsus vale väljaarvamise põhjal maakonnale kuuluvast osast osa riigile edasi saatnud; kõik valla materjaalid olid arvestamata j. n. e. Nende korratuste kõrvaldamiseks määrati maakonnavalitsus kuuajalise tähtaja.

Tudolina vallavalitsuse revideerimisel 4. ja 5. märtsil tuli ilmsiks korratus kirjade registreerimisel, isikutunnistuste väljandmise juures tasu võtmise puhul, kus mõnikord rohkem tasu võetud, kui määruses ette on nähtud; polnud kõiki arve-raamatuid peetud; valla materjaalid olid arvestamata. Ka oli valla arhiiv korratumas olekus. Revideerimisel avalikuks tulnud puuduste kõrvaldamiseks määrati maakonnavalitsus kuuajalise tähtaja.—

Välismaade omavalitsused.

Württembergi linnadepäev Saksamaal.

Mõne aja eest peeti Stuttgartis Württembergi linnadepäeva, kus mitmed resolutsioonid vastu võeti, mis ka meie omavalitsustele huvi võivad pakkuda. Arutuse all olivad kogukonna omavalitsuste seaduste eelnõud. Linnadepäev otsustas muu hulgas järgmistest põhimõtetest kinni pidada:

1. Olemas olev omavalitsuste korraldus on paljude aastate jooksul küllalt hea ja otstarbekohasena näidanud; muutmise vajadus on tekkinud ainult riigikorra muutmise järeldusel ja mõnesuguste täiendavate seaduste väga segi- ja laialipillatud oleku tõttu.

2. Laialdane omavalitsusõigus ja selle kaitse olgu juhtiv põhimõte omavalitsus-seaduste loomisel. Kogukondade jõud seisab nende omavalitsuses. Kui riik omavalitsusi ja nende õigusi toetab ja kõvendab, sellega kõvendab tema ühtlasi ka ise oma sisemist korda ja tõstab kodanikkude käekäiku ja julgeolekut.

3. Riikline järelvalve omavalitsuste üle peab piirduma:

- a) Kogukonna esituskogude otsuste ja määruste seadusepärasuse.
- b) avalik-õigusliste kohustuste täitmise ja
- c) kogukondliste laenude tegemine ning kindlustuste järelvalvega.

Otstarbekohasuse küsimustesse ei tohi riiklik järelvalve tungida.

4. Omavalitsusmaksude ülemäärad tuleks ära kaotada.

5. Kogukondline valitsusaparatuur tuleks võimalikult lihtsaks teha. Igasugused vähema tähendusega küsimused, näit.: ametnikkude ja teenijate ametisse võtmine, kantseleisse puutuvad küsimused jne. tuleks jätta ja kollegiumil arutada ainult tähtsamad küsimused. Ka kogukondliste ettevõtete juhtimine ja aruannete ning raamatupidamise vorm tuleks lihtsustada.

6. Omavalitsusesituskogude valimisel valimiseõigus ainult neile kodanikkudele anda, kes vähemalt ühe aasta kogukonna piirides on elanud,

7. Kogukondade liitumist sihtühisusteks tuleb iga viisi lihtsustada ja riigi poolt toetada.

8. Omavalitsustele võib uusi ülesandeid riigi poolt peale panna ainult peale vastavalt sissetulekute suurendamist. —st.

Linnade Liidu organiseerimine Bulgaarias.

„Ztschr. für Kommunalwirtschaft“ teatab Sofiast, et sealne linnapea kõigile Bulgaa-ria linnavalitsustele on kutsed saatnud ühisele konverentsile tulla — linnade liidu asutamiseks. Soovitakse linnadele juba nüüd eelarvetesse liidu liikme maksuks summad ülesse võtta 1⁰⁰ korralistest linna sissetulekutest.

Bulgaaria linnade liit saaks olema esimeses joones võitlejaks elukalliduse vastu, missugune Bulgaarias õige tuntav on. Et elukalliduse kõrvaldamiseks ainult suurte summadega mõju avaldada saab, sellepärast on ka Liidu liikmemaks õige kõrge ettenähtud. Sofia linn on üksipäini selleks oma eelarvesse ülesvõtnud 4 miljoni leevi, meie raha järele umbes 13—14 miljoni marka.

Konverents on kavatsetud Lihavõtte pühade ajal ära pidada. Eeltööd ja põhikirja väljatöötamine on juba pea lõpul. Konverentsi päevakorras on järgmised laialatuslised küsimused:

1. Linnade Liidu organiseerimine.
2. Linnade toitlusküsimus ja
3. Linnaseadus. —st.—

Avalikud õigusteadlised nõuandekohad omavalitsuste juures.

Meil on mõned üksikud omavalitsused avalikka õigusteadlisi nõuande kohti sisse- seadnud ja tarvidus niisuguste asutuste

järele on nähtavasti õige suur. Kahjuks on majanduslised raskused mõnel pool nende asutuste tegevust takistanud. Ei ole sellepärast ilma huvita, kui niisuguse asutuse tegevust välismail lühidalt vaatlеме.

Minule puutus silma „Ztschft für Selbstverwaltung“ 15. I s. a. ühe avaliku õigusteadlise nõuandekoha aruanne, nimelt Sak- samaa Anhalti osariigi Dessau maakreisi ehk maakonnaavalitsuse oma ja seal leid- sin järgmisi andmeid.

Seda asutust juhivad üks õpetatud jurist, abiliseks ja lihtsamates küsimustes nõu- andjaks on juriidiliste teadmistega sekre- täär, peale selle on veel üks masinakirju- taja. Läänud aastal on 875 korral nõu antud, 5 korral on valdadele pikemate küsimuste kohta õigusteadlisi heaksarvamisi (Gutachten) kirjutatud. Paljudele hoolda- jatele ja vaestelaste eestseisjatele on nõuga ja seletustega ning 14 korda ka kohtus väljaastumisega juriidilist toetust antud, 8 protsessi ja terve voor muid mitmesuguseid juriidilisi akte ette võetud.

Kõik need nõuanded ja isegi kohtutes väljaastumised vaestelaste ja teiste üles- pidamise küsimustes on tasuta, see on maakonna (kreis) kulul ette võetud ja sellega paljudel juhtumistel mitteteadjaid inimesi nurgaadvokaatidest ja palvekirja kirjutajatest eemale hoitud.

Need on andmed tasuta nõuandmiste kohta, kui palju neid tasu eest anti, ei ole täpselt teada, aga arvatavasti on ka sar- naste arv õige suur, sest tasu oli ikkagi õige mõeldukas ja asutus alati soovijatele kätte saadav. Kui arvesse võtta, et Des- sau maakreis rahvaarvu poolest õige väi- kene on, siis peab tunnistama, et seda asutust väga palju on tarvitatud ja et seal tegevus väga elav on olnud. Arvatavasti ei saaks ka meil, iseäranis maakondades, sarnaste asutuste ukseesised rohtu kasvada.

— st.

Küsimused ja vastused.

Küsimus Nr. 21. Koolivanema kuu- luvuse kohta vallavalitsusse.

Kas valla koolivanem on vallavalitsuse liige? B. O.

Vastus: Ei ole.

Et Eestimaa koolivalitsuse ajutine kor- raldus 11. aug. 1917 a., mis koolivanemate instituudi lõi, vallavalitsuste korraldusse- adusega kuidagi seotud pole, on tekkinud vallakoolivalitsuse ja selle juhataja, kooli- vanema, ebalooline vahekord vallavalit- susega, kelle liikmeks koolivanem ei ole.

Kas olete lugenud „Maaomavalitsus“ № 6-as — 1925 a.
„Kuidas kokkuhoida“? ◆

Viru Maakonnaavalitsus
 tarvitab

Vene seaduste kogust

I, II, III, IV, XIV, XV ja XVI köidet

(võib ka terve seaduste kogu olla ehk üksikud seadused eriraamatutes).

Pakkumised saata maakonnaavalitsusele Rakveres, kuni 20. aprillini s. a. ühes raamatute nimekirja, nende väljaandmise aasta ja hinna äratähen-
damisega.

Õnnetus käib inimesi mööda —

sellepärast hoidke, et tema Teid ootamata ei taba. — Seda teha võimaldab Teile

Eesti Omavalitsuste Kinnitus Aktsia Selts „OMA“,

kes teostab:

tulekinnitusi, elukinnitusi ja rahekinnitusi.

Seltsi põhi- ja tagavara kapitalid üle 14.000.000 marka.

Madalad preemiad. — Soodsad kinnitustingimised. — Kõik kasu rahvale tagasi.

===== Seltsi juhatus: TARTUS, Lihaturg 7. =====

Omavalitsused, võtke osa Seltsi tegevusest nii aktsiate omandamise, kui ka varanduste „Oma“ seltsis kinnitamisega.

Viru Maakonnaavalitsus

annab 18. aprillil s. a. kell 12 päeval Rakveres, omas ruumes, kinnisel enam-
pakkumisel, millele järelepakkumine järgneda võib, 1 aasta peale rendile

===== **Kunda-Aru turbatööstuse,** =====

kõige sisseseadega ja tööstuse hoonetega.

Pakkumised tulevad selleks ajaks sisseanda maakonnaavalitsuse esi-
mehe nime peale ja olgu kindlustud 10% lise suuruse summaga pakutud
aastarendist, kas rahas, ehk panga garantiiga.

Lähemaid teateid renditingimiste ja rendiobjekti üle saab Viru maa-
konnaavalitsusest.

Maakonnaavalitsus jätab omale õiguse turbatööstust ka vähempakku-
jale väljarentida ehk hoopis väljarentimata jätta.

Viru Maakonnaavalitsus.